

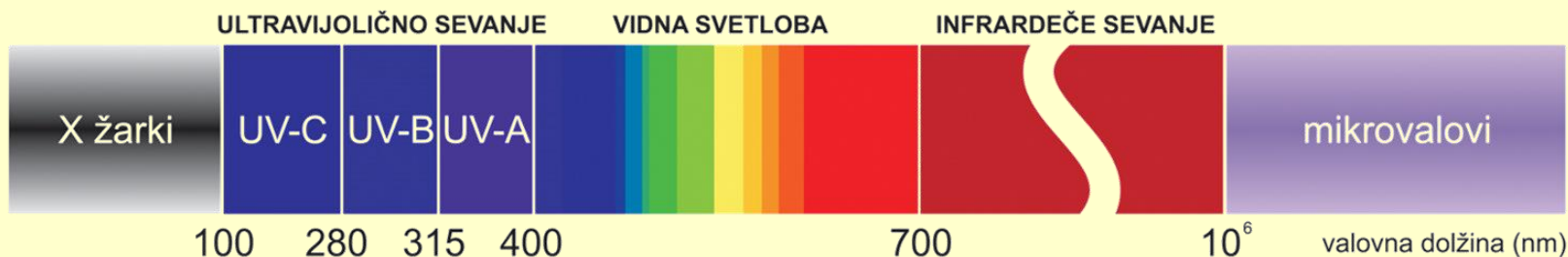
IZPOSTAVLJENOST UV SEVANJEM

dr. Blaž Valič, doc. dr. Peter Gajšek
INIS, Ljubljana, Slovenija

blaz.valic@inis.si

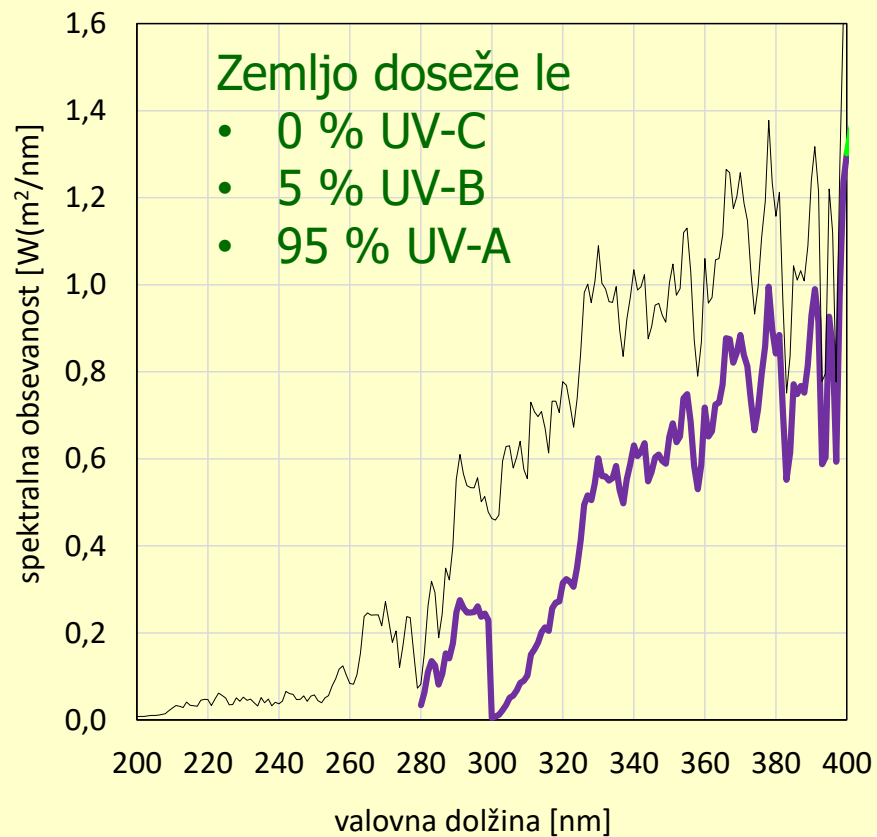
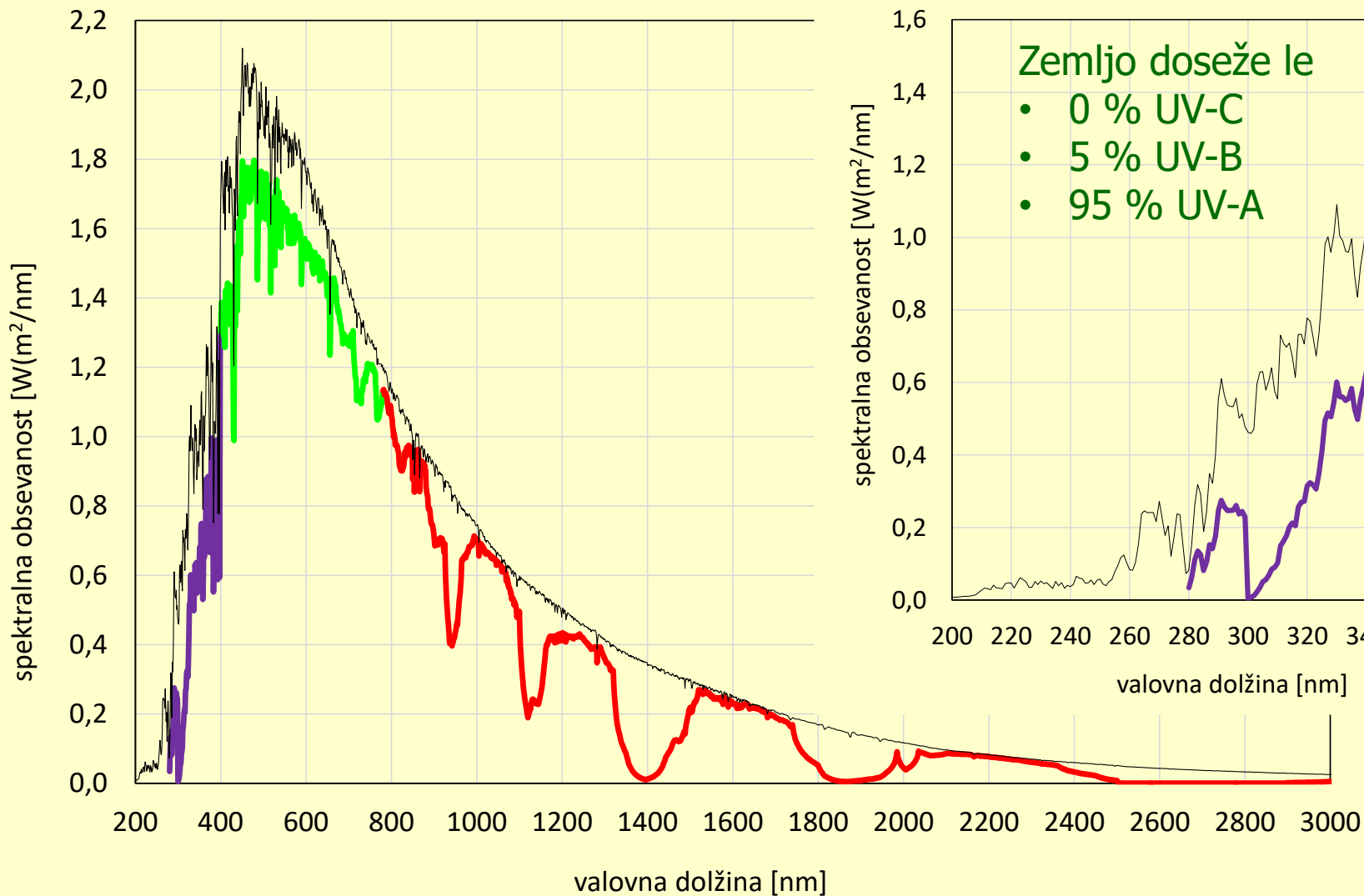
Spekter optičnih sevanj

območje	Valovna dolžina
UV-C	100 - 280 nm
UV-B	280 – 315 nm
UV-A	315 – 400 nm
Vidna svetloba	400 – 780 nm
IR-A	780 – 1.400 nm
IR-B	1.400 – 3.000 nm
IR-C	3.000 nm – 1 mm

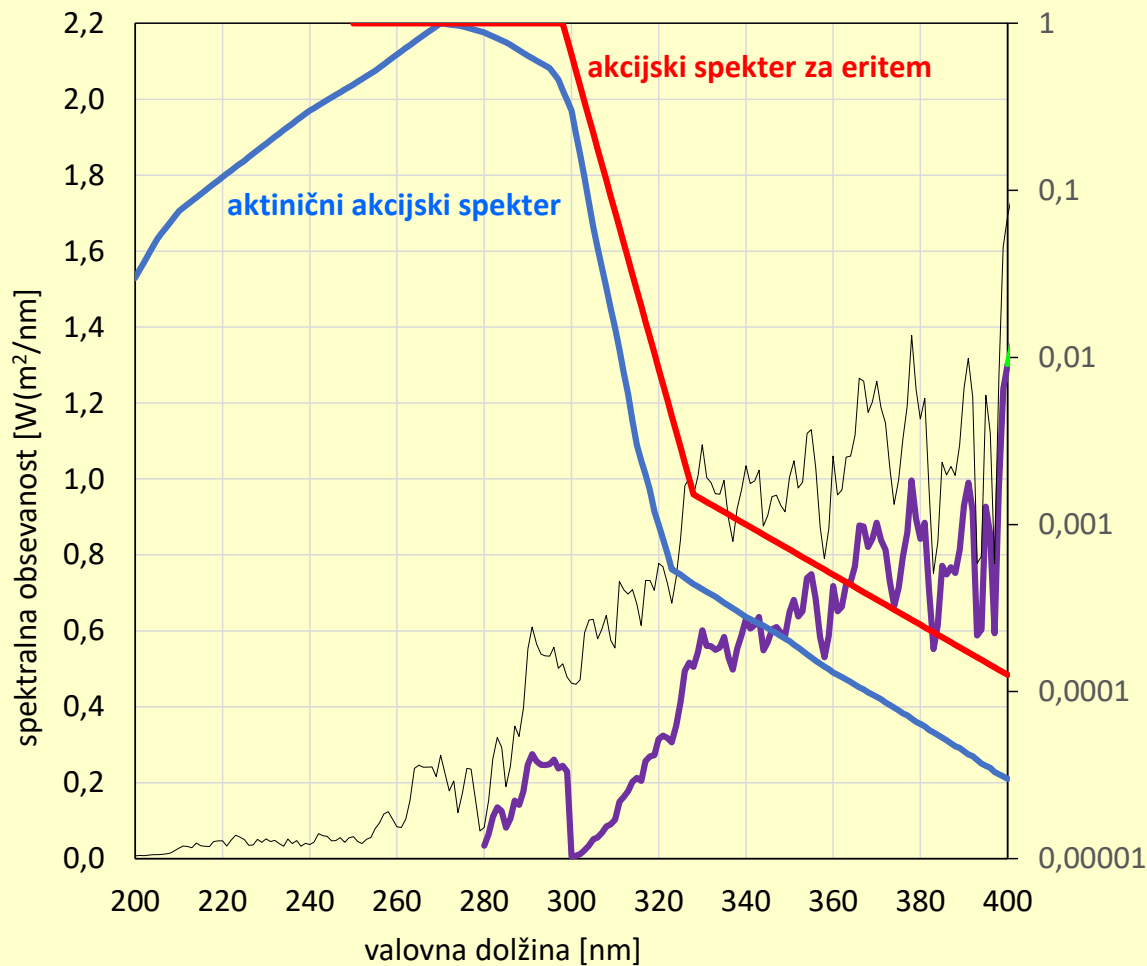

UV na zemlji

Akcijski spektri UV

$$E = \int_{280 \text{ nm}}^{400 \text{ nm}} E(\lambda) \cdot C(\lambda) d\lambda$$

$E(\lambda)$ - jakost sončnega sevanja ($W/m^2/nm$)
 $C(\lambda)$ - krivulja akcijskega spektra za eritem
 λ - valovna dolžina med 280 in 400 nm

UV indeks

- ❖ merilo za velikost učinka UV na kožo
- ❖ odvisen od geografskega položaja, nadmorske višine, letnega časa, ure, stanja ozračja...
- ❖ vrednost efektivne obsevanosti za eritem pomnožimo s 40
- ❖ npr. $0,15 \text{ W/m}^2 = \text{UV indeks } 6$
- ❖ največja efektivna obsevanost za eritem sonca v
  - ❖ Helsinkih, Finska: $0,15 \text{ W/m}^2 \rightarrow \text{UV indeks } 6$
  - ❖ Atenah, Grčija: $0,26 \text{ W/m}^2 \rightarrow \text{UV indeks } 10,4 \approx \text{LJUBLJANA}$
  - ❖ Darwinu, Avstralija: $0,32 \text{ W/m}^2 \rightarrow \text{UV indeks } 12,8 \approx \text{KREDARICA}$

NAPOVED UV INDEKSA

UV indeks ob jasnem vremenu sredi dneva po nižinah doseže 8,5 in v gorah 9,5. V navedenih vrednostih ni upoštevan odbiti del UV sevanja, ki lahko v skrajnih primerih celo podvoji prejeto dozo. Svež sneg odbije skoraj vse UV žarke. UV indeks je brezdimenzijska mera za moč UV sončnega sevanja. Ob jasnem vremenu je najvišji okoli 13. ure. Pri vrednostih med 7 in 9 je izpostavljenost velika; zaščitimo se s pokrivalom, sončnimi očali, uporabimo zaščitno kremo, med 11. in 15. uro se izogibamo izpostavljanju soncu. Pri vrednostih 10 in več je najbolje, da se soncu med 11. in 15. uro izognemo, če to ni možno, uporabimo vsa zaščitna sredstva.

Izpostavljenosti UV

- ❖ Standardna eritemska doza (SED) je količina energije UV sevanja, ki na občutljivi še neobsevani koži povzroči komaj opazno pordelost.

$$1 \text{ SED} = 100 \text{ J/m}^2$$

- ❖ primer izpostavljenosti na soncu

- ❖ UV indeks je 8. V kolikem času bo dosežen 1 SED?

$$E = \frac{8}{40 \text{ m/W}^2} = 0,2 \text{ W}^2/\text{m} \qquad t = \frac{100 \text{ J/m}^2}{0,2 \text{ W}^2/\text{m}} = 500 \text{ s}$$

- ❖ primer izpostavljenosti v solariju

- ❖ solarij skladen z zahtevami pravilnika: $UV < 0,3 \text{ W/m}^2$
- ❖ izpostavljenost 5 minut (priporočena vrednost za prvi obisk)

$$H = 0,3 \text{ W/m}^2 \cdot 300 \text{ s} = 90 \text{ J/m}^2$$

Izpostavljenosti UV sonca SED v enem letu

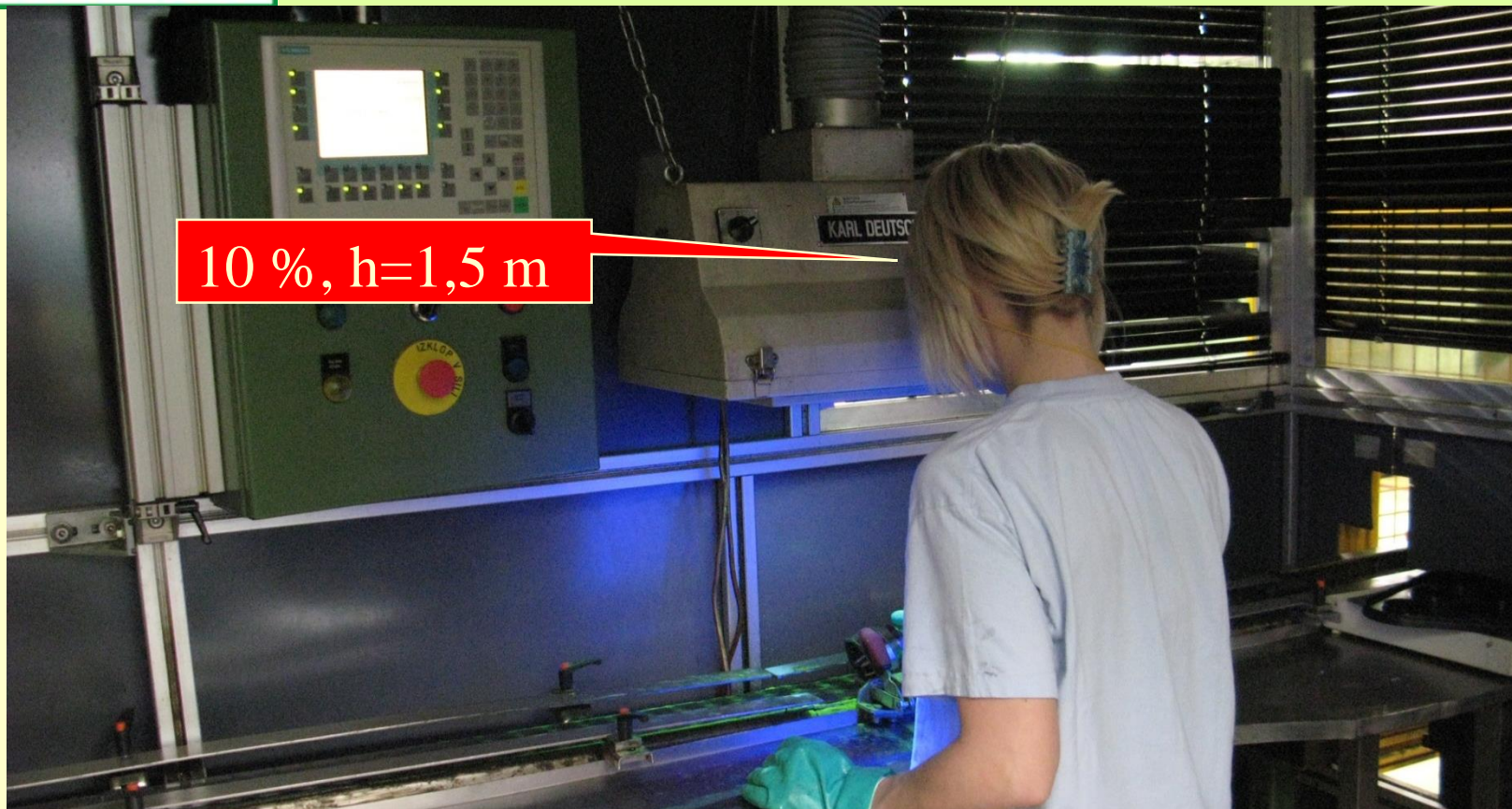
poklic	SED
delavec v kamnolomu	531
fasader	494
tesar	474
gradbeni delavec (ceste)	469
betoner	457
krovec	444
zidar	435
sadjar	395
vinogradnik	388
delavec na dvizni ploščadi	360
voznik kopača	343

poklic	SED
električar	327
voznik tovornjaka	311
vrtnar	276
poštar	253
ribič	237
pristaniški, letališki delavec	222
kmet	211
pometalec	182
antenski delavec	164
gozdar	138
serviser kmetijskih strojev	126

Izpostavljenosti v industriji UV kontrola izdelkov

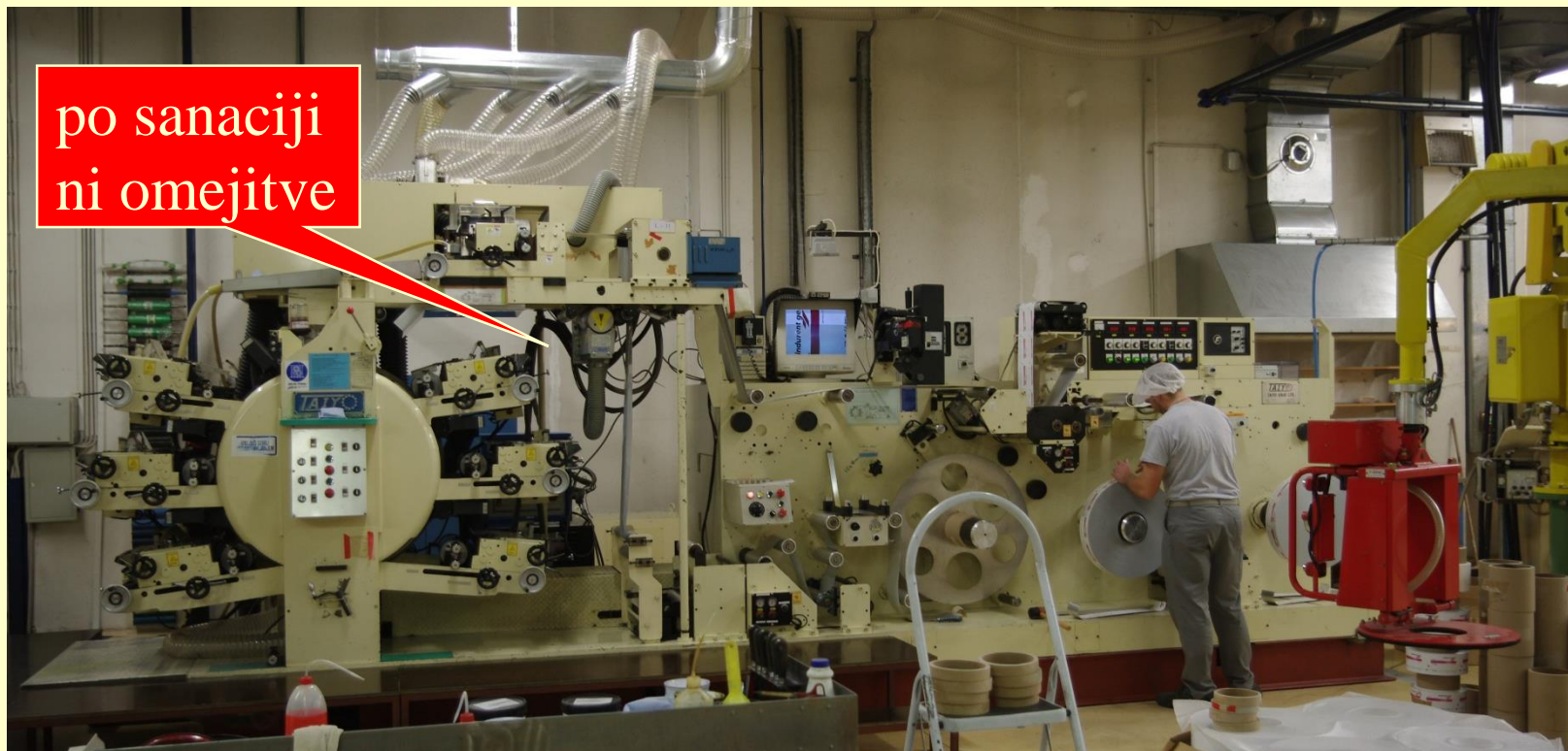
10 %, h=1,5 m

dejavnik	mejna vrednost	izmejena vrednost	dopustni čas
efektivna izpostavljenost oči in kože UV - roke	30 J / m ²	3,95 mW / m ²	<u>2 h 6 min 35 s</u>
izpostavljenost oči UVA	10.000 J / m ²	0,39 W / m ²	<u>> 8h</u>

Izpostavljenosti v industriji UV sušenje barvil

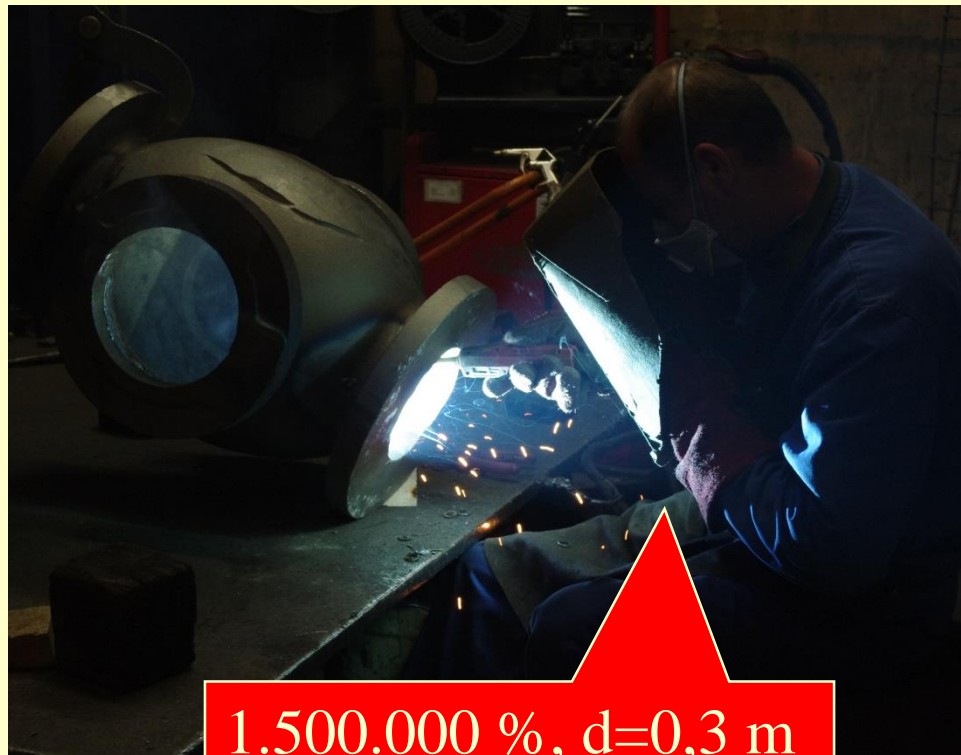
dejavnik	mejna vrednost	izmerjena vrednost	dopustni čas
efektivna izpostavljenost oči in kože UV	30 J / m ²	18,4 mW / m ²	<u>27 min 10 s</u>

Izpostavljenosti v industriji

Obločno varjenje

- ❖ SED: doza, da še ne izpostavljena koža minimalno pordeči
  - ❖ 1 SED = 100 J/m²
- ❖ mejna vrednost za UV
  - ❖ 30 J/m²
- ❖ če ne uporabljajo dolgih rokavov in rokavic – pordečitev
- ❖ POMEMBNO: izpostavljeni tudi 10 m in več stran

1.500.000 %, d=0,3 m

TIG postopek, 160 A, razdalja 0,3 m

efektivna izpostavljenost oči in kože UV	H_S	30 J/m²	440.640 J/m²
izpostavljenost oči UVA	H_{UVA}	10.000 J/m²	621.270 J/m²

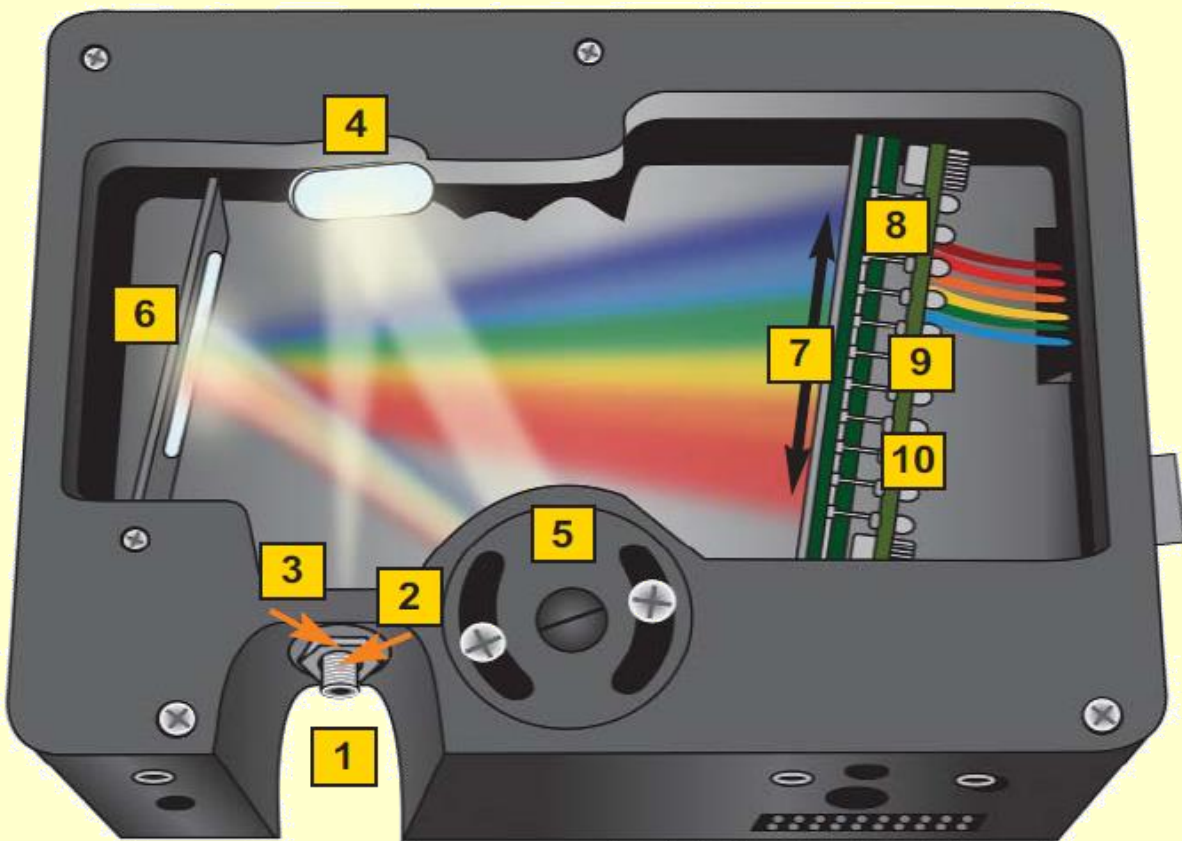

Merjenje izpostavljenosti UV Spektroradiometer

CCD spektroradiometer ali dvojni monokromator

1. vhodni konektor
2. vhodna reža
3. vhodni filter
4. kolimacijsko ogledalo
5. uklonska mrežica
6. ostrilno ogledalo
7. detektorska leča
8. CCD detektor
9. filter na detektorju
10. detektor

- ❖ izmerimo spekter
- ❖ meritev traja več časa
- ❖ občutljiv

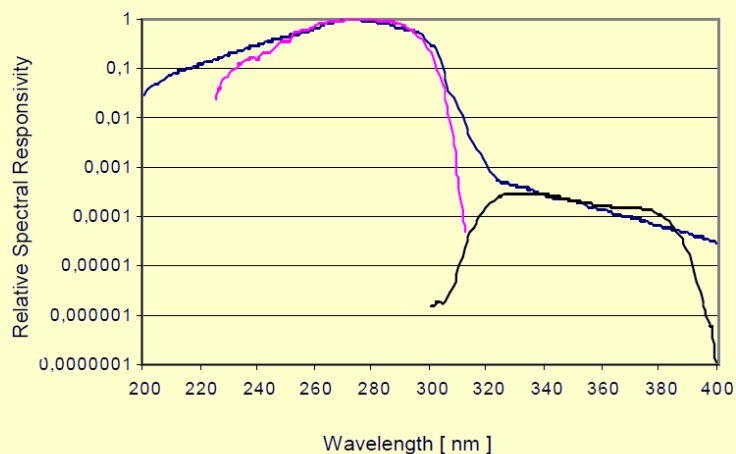

Merjenje izpostavljenosti UV Radiometer

Radiometer z detektorjem na foto diodo

- ❖ difuzor zagotavlja ustrezno kotno občutljivost detektorja
- ❖ filtri zagotavljajo ustrezno občutljivost glede na valovno dolžino
- ❖ foto dioda zaznava upadlo sevanje
- ❖ prikaže celotno izpostavljenost
- ❖ robusten
- ❖ takojšni prikaz vrednosti

$S_{UV}(\lambda)$ EN62471 Spectrum

UV-CB and UV-A Sensor Responsivity Spectrum

Merjenje izpostavljenosti UV Radiometer z logerjem

- ❖ radiometer integriran z merilno sondo v enem ohišju
- ❖ enostavno prenašanje
- ❖ časovno spremljanje izpostavljenosti
- ❖ pridobitev realnih podatkov o dnevni (tedenski, mesečni) izpostavljenosti
- ❖ robustnost

Vir: Institut für Arbeitsschutz der Deutschen Gesetzlichen Unfallversicherung

Hvala za pozornost!